

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΑΘΩΣ

ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

(7 ΜΑΡΤΙΟΥ 961-1961)

Ὁ ἐφετινὸς ἑορτασμὸς τῆς χιλιετηρίδος ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Χάνδακος ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ στρέφει τὸν στοχασμὸν καὶ τὴν σκέψιν τῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων πρὸς τὸ Σεπτὸν Κέντρον τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν λαμπρὰν Πόλιν, ἔνθα ἠνδρώθη, κατηρτίσθη καὶ διέπρεψεν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ ἀρετῇ μία ἄφθιτος δόξα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἅγιος ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ο ΕΝ Τῷ ΑΘῶ, ὁ πρῶτος Ἀγιορειτῆς Ἱεροπόσιτος καὶ εἶτα ὀργανωτὴς τοῦ Ἀγιορειτικοῦ Μοναχισμοῦ.

Τραπεζούντιος τὴν καταγωγὴν, ἀπορφανισθεὶς παιδιόθεν, ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Βυζαντίῳ, «*πρῶτος τῶν σπουδαίων ἔργων ἀραδειχθείς*», κατὰ τὰς πληροφορίας αἵτινες παρέχονται διὰ τῶν χρυσοβούλλων τῶν Βασιλέων τῆς ἐποχῆς του, «*φιληθεὶς τε καὶ τιμηθεὶς*» παρ' αὐτῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὅσον οὐδεὶς ἐκ τῶν συγχρόνων του. Ἐν τούτοις κυριαρχεῖ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὁ θεῖος ἔρωσ τῆς ἡσυχίας καὶ τοῦ μονήρους βίου, καὶ παραιτούμενος ὄλων τῶν ἐγκοσμίων τιμῶν, «*ἀπορησάμενος πάντα τὰ τερπνά καὶ ἐπὶ κηρα*», ἀποσύρεται εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυμινᾶ παρὰ τῷ Ἡγουμένῳ Μιχαῆλ Μαλεῖνῳ, παρὰ τοῦ ὁποίου μετ' οὐ πολὺ ἐδέχθη καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα.

Ὁ Μιχαῆλ Μαλεῖνος ἦτο θεῖος τοῦ Στρατηλάτου Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις τούτου πρὸς τὸν θεῖον συνδέεται μὲ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον μὲ πνευματικὴν φιλίαν, ὁμοίαν τῆς ὁποίας δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἕτερος Μοναχὸς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ. Δεσμοὶ ἰσχυροὶ ἀκατάλυτοι σφυρηλατοῦνται σὺν τῷ χρόνῳ μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν καὶ ἐπειδὴ τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται, ὁ ὑπέρροχος Στρατάρχης γίνεται ὄχι μόνον θαυμαστῆς τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων, τῶν ἀρετῶν καὶ κατορθωμάτων τοῦ Ἁγίου, ἀλλὰ καὶ συναθλητῆς καὶ «*διάπυρος ἐραστὴς τοῦ μονήρους βίου*», ὡς συνάγεται ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ Ἀθανασίου: «*Τῇ τῶν ἀρετῶν ἐργασίᾳ καὶ φυλακῇ καὶ τηρήσει τοῦ νοός, ταῖς τε μακροτάταις νηστείαις καὶ διηνεκέσι χαμευνίαις τοὺς ἐν ὄρεσι διαιωμένους ὑπερηκόντιζε μοναχοὺς... ὁ πολὺς τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀρετὴν (ὁ Νικηφόρος)*».

Μία τόσοσ ἰσχυρὰ φιλία, εὐλογημένη ἀπὸ τὸν Θεόν, δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ καρποφορήσῃ, παρὰ τὸν χωρισμὸν τῶν δύο συναθλητῶν ἁγίων. Οἱ Βασιλεῖς ἀναζητοῦν διαρκῶς τὸν Ἀθανάσιον, ποιτεῦντες

ἀκραδάντως, ὅτι «ταῖς δόξαις αὐτοῦ εὐχαῖς τὸ θεῖον ἐξιλάσκειται καὶ τὸ εὐκταῖον ἀφθόνως παρέχεται. Πολλάκις γάρ, ὅπερ οὐκ ἐδυνήθη σπάθῃ, τόξον καὶ δύναιμι στρατιωτικῇ διαπραξάσθαι, προσευχῇ μόνῃ ὀφθίως καὶ λαμπρῶς πεποιήκην».

Ἄλλ' ὁ Ἅγιος ἀποφεύγων τὸ πολυάσχολον «μεταφοιτᾷ» ἀπὸ τοῦ Κυμινᾶ εἰς τὸν Ἄθωνα. Ἐδῶ μᾶς περιγράφει ἰδίᾳ χειρὶ τὴν ζωὴν τῶν Μοναχῶν, γενόμενος οὕτω θεμελιωτῆς τῆς Ἁγιορειτικῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν καὶ παρατρέχουμεν. Εἶναι ἐξαιρετικῶς συγκινητικαὶ αἱ ἀναζητήσεις εἰς τὰς ὁποίας προβαίνει ὁ Νικηφόρος πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ φίλου του καὶ τὸ ἐπιτυγχάνει. Ὁ Ἅγιος ἔπειτα ἀπὸ δοκιμασίαν λαμβάνει τὴν ἄδειαν τοῦ «Πρώτου» πρὸς ἐκλογὴν τοποθεσίας διὰ τὴν κατὰ μόνας ἄσκησίν του καὶ στήνει τὴν κελλιάν του εἰς τὰ «Μελενά», τὴν σημερινὴν τοποθεσίαν τῆς Μεγίστης Λαύρας.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Βασιλεὺς Ρωμανὸς ἀνέθεσεν εἰς τὸν Νικηφόρον τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Ἀράβων ἐν Κρήτῃ καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐνθυμεῖται τὸν φίλον του καὶ ζητεῖ ἐπιμόνως τὴν συμπαράστασίν του, εἰς τὸ μεγάλο αὐτὸ ἐγχείρημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέτυχον διαδοχικῶς ὅλοι οἱ προγενέστεροί του στρατηγοί. Ὁ φοβερὸς χειμὼν, αἱ δυσκολίαι ἀνεφοδιασμοῦ τῶν στρατευμάτων καὶ τοῦ στόλου, ἡ παρατεινομένη πολιορκία τοῦ Χάνδακος ὅπου εἶχον ὀχυρωθῆ οἱ Ἄραβες, πρὸς τοῦτοις ὅμως καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Στρατηλάτου πρὸς τὴν θρησκείαν του, ἥτις εἶχε σχεδὸν ἀποσβεσθῆ εἰς τὴν μεγαλόνησον, εὐρίσκουν ἠνωμένους καὶ συνδιαλεγόμενους τοὺς δύο φίλους ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῆς Κρήτης. Καθὼς μᾶς ἀποκαλύπτει ὁ Ἅγιος Πατὴρ κατ' ἀρχὴν ἔταλαντεύετο, «ἀρκετὸν γὰρ ἐλογιζόμεν εἰ ἑμαυτὸν σώσομαι, ἄλλους γὰρ σώζειν ἕως οὐκ ἀπαιτούμεθα», ὅμως ἐκάμφθη ἀπὸ τὸν δεσμόν τῆς πνευματικῆς φιλίας καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν πλησίον, ἔπειτα ἀπὸ ἀλλεπάλληλα γράμματα τοῦ Νικηφόρου. «Ἐχόμενος οὖν (ὁ Νικηφόρος) τῶν ἀγῶνων πλειστάκις ἐπέστειλεν ἡμῖν ἐν τῇ τῶν Κρητῶν νήσῳ περραιωθέντας ὡς αὐτὸν ἀφικέσθαι ἡμῖν δὲ μὴ βουλευθέντων εἶξαι, γράμμασι πυκνοτέροις ἐκέχρητο, μὴ ποιησάμενος ἔνδοσιν ἕως πρὸς αὐτὸν τὴν ἀφίξιν ἐποιησάμεθα» (Τυπικὸν τοῦ Ἁγίου).

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔχομεν ἕξ ἀθθεντικῶν πηγῶν τὴν πρώτην Ἱεραποστολὴν τοῦ Ἁγίου Ὄρους μὲ τὰ ὑπέροχα ἀποτελέσματά της καὶ τὸ ἔμπρακτον παράδειγμα, τὸ ὁποῖον μεταγενεστέρως κατὰ ἐποχὰς εἶχε τοὺς μιμητάς του. «Ἐἰ πατέρα καλεῖν με θέλετε, μιμησθέ μου τὰς πράξεις καὶ τὰ ἔργα».

Ἀποτέλεσμα τῆς περιφανοῦς ἐκείνης νίκης καὶ στηρίξεως τῆς Ὁρθοδοξίας ἦσαν καὶ τὰ γενέθλια, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ὀργανώσεως τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τοῦ Ἁγίου, διότι, ὡς

ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀγῶνων ὁ Νικηφόρος ἐπανέλαβε παλαιάν του ὑπόσχεσιν, «βιῶναι τε βίον, ὃν ἀνέκαθεν ἤρειψατο, συντελεσθησομένης τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας τοῦ Βασιλικῆς προστάγματος, μετὰ τὸ τὴν βαρβαρικὴν ἀλώωναι πόλιν, γενέσθαι αὐτὸν ἐν τῷ Ὄρει τοῦ Ἄθωνος κλπ.». Ἐν Κρήτῃ συνελήφθη τὸ σχέδιον ἰδρύσεως τῆς Μεγίστης Λαύρας καὶ συνετελέσθη βραδύτερον, ὡς μνημεῖον καὶ τρόπαιον τῆς νίκης ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ὡς πρότυπον τὸ ὅποιον ἐμιμήθησαν ἀμέσως καὶ μᾶς ἔδωσαν τὸν Ἀγιώνυμον Τόπον ὑπὸ τὴν σημερινὴν του μορφὴν μὲ τὰς μεγάλας Μονὰς καὶ μὲ τὴν σφραγίδα τῆς ἀθανασίας, τῶν δέκα αἰῶνων.

Ἐν Κρήτῃ συνειργάσθη ὁ Ἅγιος Πατὴρ μὲ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὑποδειχθέντα ὑπὸ δὲ τοῦ Νικηφόρου μετακληθέντα Ἅγιον Νίκωνα, τὸν ἐπικαλούμενον «Μετανοεῖτε», καθὼς ἐπίσης μὲ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν ἐρημίτην, ἐψησυχάσαντα κατὰ τὰ μέρη τοῦ Ἀκρωτηρίου «Γκουβερνέτου», διὰ τὴν σιτιρέωσιν τῆς Ὀρθοδοξίας, μετ' αὐτῶν δὲ μετέστρεψαν ἅπαντα σχεδὸν τὸν πληθυσμὸν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἐπειτα χωρίζουν οἱ φίλοι σωματικῶς μόνον, διότι ψυχικῶς ἦσαν ἠνωμένοι διαρκῶς: *«εἶχε μὲν ἡ Κων/πολις ἐκείνον μετὰ τῶν τοσοῦτων τροπαίων καὶ νικητηρίων, ἡμεῖς δὲ πρὸς τὸ κελλίον ἀρίγμεθα»*.

Τὸ κελλίον αὐτό, παρὰ τὴν Μεγίστην Λαύραν, διατηροῦν ἕως σήμερον τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Νικηφόρου, προωρίζετο ὡς κοινὸν ἡσυχαστήριον τῶν δύο φίλων καὶ πνευματικῶν ἀδελφῶν, μεταβιβαζομένης τῆς ἡγουμενίας τῆς Λαύρας εἰς μαθητὴν τοῦ Ὁσίου. Ἐν τούτοις *«ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει»*. Ὁ Νικηφόρος, γενόμενος Βασιλεὺς μετὰ τὴν εἰς Χαλέπιον ἐκστρατείαν του, δὲν παρητήθη μὲν τῆς θεοφιλοῦς ἐκείνης προθέσεώς του, καίτοι νυμφευθεὶς, παρὰ τὰς ἀντιρροήσεις τοῦ Πατριάρχου Πολυεύκτου, τὴν Θεοφανῶ, ὅμως δὲν ἠξιώθη τοῦ ποθουμένου, κρίμασιν οὐκ οἶδε Κύριος, τελευτήσας μὲ βίαιον θάνατον, μὲ τὸν ἱερὸν ψαλτῆρα ἀνὰ χεῖρας, χαμαικοιτῶν ἐν τῷ δωματίῳ του ἐπὶ λεοντῆς καὶ προσευχόμενος, μοναχὸς πάντοτε τῇ προαιρέσει καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἔργοις, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐνδυθῆ τὸ ταπεινὸν ῥάσον.

Οἱ δύο φίλοι ἔξακολουθοῦν καὶ σήμερον νὰ εἶναι ἠνωμένοι ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, εἰς τὸ περίλαμπρον τέμενος, τὴν γεραρὰν Μονὴν των μὲ ἄφθονα τὰ ἱστορικὰ μαρτύρια. Παρὰ τὴν αὐτόγραφον Διαθήκην τοῦ Ἀγίου Πατρός, θὰ ἴδῃ ὁ προσκυνητὴς τὸ ἰδιόχειρον Εὐαγγέλιον τοῦ Νικηφόρου, *«τὰ θεῖα καὶ ὑπερκόσμια δωρήματα»* κειμήλια: Τὸν Τίμιον Σταυρὸν ἐγκοσμημένον μὲ ἀπεφθον σφυρήλατον χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους, τὴν ἁγίαν Κάραν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τὴν τοῦ Ἀγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐν Πύδνῃ καὶ ἄλλα μαρτυροῦ-

μενα ὑπὸ τοῦ τρίτου χρυσοβούλλου. Θὰ τοὺς ἴδη ἀκόμη ἠνωμένους εἰς τὴν ἁγίαν εἰκόνα τῆς Οἰκονομίσεως, ἑκατέρωθεν τῆς Θεοτόκου, εἰς τὴν Λίτην τοῦ Καθολικοῦ. Θὰ τοὺς εἶρη καὶ εἰς τὴν μεγάλην ἀψίδα τοῦ δεξιοῦ χοροῦ τοῦ Καθολικοῦ, ἐξωγραφισμένους διὰ χειρὸς τοῦ περιφήμου Θεοφάνους Λαυριώτου, τοῦ Κρητός, ἀμφοτέρους μὲ τὸν φωτοστέφανον τῆς οὐρανοῦ δόξης, μακαριότητος καὶ ἀθανασίας.

Ἡ ἱεραποστολὴ τοῦ Ἁγίου Πατρὸς εἶναι μήνυμα ὁμοῦ καὶ προσδοκία πρὸς τοὺς ἀξίους συνεχιστάς: «ἔχει στεφάνια ἡ νίκη ἀκόμα σὸ δένδρο τῆς τὸ ἱερό».

Τυπικὸν ἤτοι κανονικὸν
τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν
Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ¹⁾

...Τούτοιον δὴ τοῦ μονήρους βίου ζηλωτῆς διάπυρος καὶ ἐρασιῆς γεγονὼς Νικηφόρος ὁ ἀοίδιμος καὶ μέγας ἐν βασιλεῦσιν, ὁ πολὺς τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀρετὴν, ᾧ γέρας ἀξιὸν ὁ ἀριστοτέχνης Θεὸς τὰς βαρβαρικὰς πόλεις τῶν ὑπεραντίων χειρῶσασθαι παρέοχετο, δεξιῶ πέφαι τὴν αὐτοῦ φιλόθεον πρόθεσιν ἐπεσφράγισεν ἄν, εἰ μὴ παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς τὰ τῆς βασιλείας Ρωμαίων σκῆπτρα διευθύνοντων διεκωλύετο. Ἐντεῦθεν εἰ καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα δι' ἣν εἵπομεν οὐκ ἠμπέσχειτο περιπέτειαν, ἀλλὰ τῇ τῶν ἀρετῶν ἐργασίᾳ καὶ φυλακῇ καὶ τηρῆσει τοῦ νοός, ταῖς τε μακροτάταις νηστείαις καὶ ταῖς ἐντόνοις ἀγρυπνίαις καὶ διηγεκείαις χαμεννίαις τοὺς ἐν ὄρεσι διαιτωμένους ὑπερκόντιζε Μοναχοὺς, ἀγωνιζόμενός τε καὶ σωφρονῶν, ὅσον ὁ ἡμέτερος παρασιτῆσαι λόγος οὐ δύναται.... Ἐσχηκῶς οὖν τοιαύτην πρὸς ἡμᾶς διάθεσιν ἀπεκάλυπτε καὶ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, ὅπως τε προηρεῖτο τὸν μονήρη βίον ἐλέσθαι καὶ ὅπως παρὰ τῶν βασιλέων διεκωλύετο, χρόνον δέ τινος ἐν τῷ μεταξὺν παρφηκόςτος, ἐμοῦ τε ἀπὸ τοῦ Κυμινᾶ μεταναστεύσαντος ὄρους καὶ πρὸς τὸ τοῦ Ἄθωνος μεταφοιτήσαντος, ἐκείνου δὲ μετ' οὐ πολὺ παρὰ Ρωμανοῦ τοῦ μακαριωτάτου βασιλέως κατὰ τῶν ἀθέων Κρητῶν ἐκστρατεῦσαι διορισθέντος, ἐν τῇ νήσῳ κατεστρατοπέδευσεν.

Ἐχόμενος οὖν τῶν ἀγώνων πλειστάκις ἐπέστειλεν ἡμῖν ἐν τῇ τῶν βαρβάρων νήσῳ περαιωθέντας ὡς αὐτὸν ἀφικέσθαι, ἡμῶν δὲ μὴ βουλευθέντων εἶξαι, γράμμασι πυκνοτέροις ἐκέχρητο, μὴ ποιησάμενος ἔνδοσιν ἕως πρὸς αὐτὸν τὴν ἄριξιν ἐποιησάμεθα. Ἐν τοίνυν τῇ τῶν βαρβάρων τῷ βασιλεῖ συνδιατριβόντων ἡμῶν νήσῳ, οὐκ ἐνέλιπεν παρακαλῶν καὶ προτρεπόμενος ὥστε πείσαι τὴν ἡμῶν μειοότητα παραδέξα-

¹⁾ Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ αὐτογράφου τυπικοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου πρὸβλ. Φιλίππου Μάγερ, Λειψία 1891, σελίς 102 - 101, στίχος 14 ἕως 39.

σθαι δομηθῆναι λάθραν ἐν τῷ κελλίῳ τῆς ἡμῶν ταπεινώσεως, πρὸς τὸ συντελεσθησομένης δηλονότι τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος, μετὰ τὸ τὴν βαρβαρικὴν ἀλῶναι πόλιν, γενέσθαι αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει τοῦ Ἄθωνος, εἶγε κατενοδωθεῖη καὶ ἀποτάξασθαι, βιῶναί τε βίον, ὃν ἀνέκαθεν ἠροτίσαιο. Ἐμοῦ δὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα δυσπειθῶς ἔχοντος, διὰ τὸ ἐλευθερίως καὶ μεμονωμένως βιοῦν, εἰθισμένως ἔχειν τε ἰ τῆς ὀχλήσεως ἄχθος καὶ τὸ τῶν περισπασμῶν φεύγειν πολυάσχολον, ἀγαπητὸν γὰρ ἐλογιζόμεν ἐλ μαυτὸν σώσαιμι, ἄλλους γὰρ σώζειν ἴσως οὐκ ἀπαιτούμεθα, εἶτι δὲ διισχυριζόμενον ὡς αὐτῷ τούτῳ τοῦ Κυμινᾶ ὄρους ὑπαναχωρῆσαι καὶ μηκέτι φίλων προσανέχειν ἀπαντήροισι δύνασθαι, ὃ αὐτὸς ἦν ἐπὶ τῆς αὐτῆς προθυμίας καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς εἶχετο παρακλήσεως, παραινῶν καταθέσθαι πρὸς τὸ τελεσθῆναι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ.

Εἶχε μὲν οὖν ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκεῖνον μετὰ τοσοῦτων τροπαίων καὶ νικητηρίων, ἡμεῖς δὲ πρὸς τὸ ἡμέτερον κελλίον ἀφίγμεθα.

ΓΕΡΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ